

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 11.

Fredagen den 1 februari.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 25 och den 26 nästlidne januari.

§ 2.

Herr statsrådet *Palmstierna* avlämnade Kungl. Maj:ts propo-
sitioner:

nr 54, med förslag till lag med vissa bestämmelser om sjöfynd;

nr 53, angående förordning med särskilda föreskrifter angående
avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot;

nr 50, angående medgivande för intendenten i överintendents-
ämbetet *F. H. V. Eckert* att övergå till byggnadsstyrelsens avlö-
ningsstat;

nr 47, angående årligt understöd åt förra poststationsförestån-
daren *Ehrnfrida Lovisa Katarina Örn*;

nr 48, angående understöd till avlidne tillförordnade andre läns-
notarien *J. G. Söderströms* änka och dotter; och

nr 49, angående pension å allmänna indragningsstaten till extra
tjänstemannen å järnvägsstyrelsens statistiska kontor *Gustaf Elias*
Erdmann.

Nämnda propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande
motionerna; och hänvisades därvid:

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 245, av
herrar *Eronn* och *Vennerström*.

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 246, av herr
Lundström m. fl.;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 247, av herr
Johanson i *Huskvarna m. fl.*;

Andra kammarens protokoll 1918. Nr 11.

till särskilda utskottet motionen nr 248, av herr *Leander m. fl.*; samt

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 249, av herr *Zander*.

§ 4.

Vidare föredrogos vart för sig:

Bevillningsutskottets memorial, nr 1, angående arvudet åt sekreteraren å utskottets andra avdelning; och

jordbruksutskottets memorial, nr 1, i anledning av remiss från första kammaren av väckt motion angående tilldelande av gratifikation för vissa under jordbruksdepartementet lydande befattningshavare i statens tjänst.

Vad utskotten i nämnda memorial hemställt blev av kammaren bifallet.

§ 5.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av

herr *Vennerström m. fl.*, nr 250, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fastställande av maximipris å papper;

herrar *Nilsson* i Tånga och *Holmström*, nr 251, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående den skånska stenkolsindustriens övertagande av staten;

herr *Thore m. fl.*, nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 10, angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst, och nr 13, angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare; och

herr *Holmdahl m. fl.*, nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10, angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 12, angående av riksdagen beslutad ändring i rikets grundlagar;

nr 13, angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar;

nr 14, angående av riksdagen beslutad ändring i rikets grundlagar;

nr 15, angående av riksdagen beslutad ändring i rikets grundlagar;

nr 16, angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar; och

nr 17, angående av riksdagen beslutad ändring i rikets grundlagar; samt

från bankoutskottet:

nr 18, i anledning av väckt förslag om ändrad lydelse av 13 § i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 43 av sjunde huvudtiteln och i propositionen angående tillägsstat för år 1918 under punkt 16 av samma huvudtitel gjorda framställning om förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län; samt

särskilda utskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst; och

nr 2, i fråga om utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare hos riksdagen och i dess verk.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	Räf	under 14 dagar fr. o. m. den 5 febr.,			
»	Nilsson i Landeryd	» 8	»	» 2	»
»	Svedberg	» 8	»	» 2	»
»	Berggren	» 3	»	» 4	»
»	Ericson i Obergå	» 3	»	» 4	»
»	Bökelund	» 9	»	» 5	»
»	Johanson i Huskvarna	» 8	»	» 5	»
»	Pehrsson i Bramstorp	» 6	»	» 7	»
»	Larsson i Ångebäck	» 5	»	» 2	» och
»	Persson i Norrköping	» 2	»	» 2	»

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 2 februari.

Kl. 2,30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr vice tal-
mannen.

§ 1.

Herr statsrådet *Undén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 42, angående pension åt vaktmästaren vid artilleristabens lo-
kaler i Stockholm Frans Wilhelm Klint;

nr 43, angående pension åt musikfanjunkaren i Norra skånska
infanteriregementet Emil Johan August Schliwa;

nr 45, angående anläggning av skjutbana för Smålands artilleri-
regemente;

nr 51, angående anordnande av torkrum vid vissa kasernetablis-
semang;

nr 52, angående anslag å tilläggsstat för år 1918 för anordnande
av torkrum vid vissa kasernetablissemang; och

nr 55, angående rätt för revisorn och bokhållaren hos stats-
kontoret, A. A. Tersmeden att för ålderstillägg tillgodoräkna sig viss
tjänstgöring.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vi-
lande propositioner; och hänvisades därvid:

till lagutskottet propositionen nr 54, med förslag till lag med
vissa bestämmelser om sjöfynd;

till statsutskottet propositionerna:

nr 53, angående förordning med särskilda föreskrifter angå-
ende avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot; och

nr 50, angående medgivande för intendenten i överintendents-
ämbetet F. H. V. Eckert att övergå till byggnadsstyrelsens avlö-
ningsstat; samt

till bankoutskottet propositionerna:

nr 47, angående årligt understöd åt förra poststationsföreståndaren Ehrnfrida Lovisa Katarina Örn;

nr 48, angående understöd till avildne tillförordnade andre länsnotarien J. G. Söderströms änka och dotter; och

nr 49, angående pension å allmänna indragningsstaten till extra tjänstemannen å järnvägsstyrelsens statistiska kontor Gustaf Elias Erdmann.

§ 3

Vidare föredrogs var efter annan de på kammarens bord ligande motionerna; och remitterades därvid:

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 250, av herr *Vennerström m. fl.*;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 251, av herrar *Nilsson* i Tånga och *Holmström*; samt

till särskilda utskottet motionerna:

nr 252, av herr *Thore m. fl.*; och

nr 253, av herr *Holmdahl m. fl.*

§ 4.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtande nr 10 bordlades åter.

§ 5.

Föredrogs vart för sig särskilda utskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst; och

nr 2, i fråga om utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare hos riksdagen och i dess verk.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr *Mossberg*, som yttrade: Vid föregående års riksdag väckte jag en motion, vari jag hemställde om skrivelse till Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder, så att även andra näringar än jordbruket skulle, genom kompensationer eller på annat sätt mera än som dittills skett komma att deltaga i lindrandet av dyrtidens tryck.

Denna motion vann beaktande och riksdagen beslöt den 2 juni en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari det säges, att ehuru motionärer,

Interpellation.
(Forts.)

nas uppfattningar icke äro fullt riktiga, har riksdagen icke kunnat undgå att finna själva grundtanken i motionen, nämligen att större jämlikhet bör råda mellan jordbruket och industrien i fråga om åtgärder i prisreglerande syfte, värd beaktande.

Det är nämligen enligt riksdagens mening uppenbart att industrien hittills i större utsträckning än jordbruket lämnats frihet att skörda vinst av rådande högkonjunkturer och att någon form bör kunna finnas för en reglering, som verksammare än hittills bidrager till att lätta dyrtidens tryck för dem som hårdast fått känna det.

Riksdagen har vidare återopat sig på ett underdånigt yttrande av livsmedelskommissionen av den 27 mars 1917 »att enligt dess mening ett visst fog finnes för jordbrukets begäran, att även *andra näringar* än jordbruket underkastas den begränsning i den fria utövningen av dess verksamhet, som med hänsyn till såväl det *allmännas* gagn som näringens bärkraft må anses erforderligt.

Riksdagen finner det sålunda önskvärt att en utredning *snarast* kommer till stånd rörande möjligheten att vidtaga åtgärder i prisreglerande syfte beträffande även andra näringar än jordbruket.»

Riksdagsskrivelsen utmynnar i följande bestämda framsäällning:

»På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla det Eders Kungl. Maj:t tacktes efter en *omedelbart* igångsatt utredning *skyndsammast* vidtaga åtgärder i och för dyrtidens lindrande genom kompensationer eller dylikt även av andra näringar än som hittills företrädesvis av jordbruket samt för den händelse så erfordras, för riksdagen framlägga de förslag, som kan finnas lämpliga.

Man har förgäves väntat på någon åtgärd från Kungl. Maj:t med anledning av detta riksdagsbeslut och bland jordbrukare kan man icke undgå en viss känsla av besvikelse, då det tycks vara ganska uppenbart att vissa näringar t. ex. industri, (partihandel), bankrörelse m. m. innehava en obegränsad rätt att åsätta sina produkter och sitt arbete priser vilka ge dess utöfvare dubbla, ja flerdubbla vinster, vinster som i de flesta fall komma endast det privata intresset till godo.

Om jag gör en jämförelse så finner jag att industriprodukterna, jag ser i detta sammanhang närmast på jordbruksmaskiner, och redskap o. d., så finner jag att dessa sprungit upp med 300 å 600 %, gödselmedel med 250 å 300 %. Bland beklädnadsartiklar av varje-handa slag möter mig samma stigande priskurvor och det finns ingen återhållande makt ifråga om prissättningarna och priserna äro fortfarande av starkt stigande tendens.

I bankernas årsrapporter återfinnas samma tendenser. Där års-vinsterna förr varit bara några 100.000 och upp till miljonen, där finner man nu miljonerna mångfaldigade utan att något inrepp i deras fria yrkesutövning försports med anledning av kristiden.

Ser jag så på jordbruksnäringen, så finns det en kungl. förordning nära nog för varje produkt som lantmannen kan framtvunga ur sin torva där *miserna äro fastställda* och ge till resultat att en medelpriserhöjning av knappt 100 % utöver priserna under normal-året 1914, är tilldelad denna yrkesgrupp.

Denna reglering på livsmedel är ofrånkomlig och nödvändig, och vare det långt ifrån mig att klandra regleringen som sådan, men jag finner det långt ifrån rättvist att en näring skall så helt och hållet kringskäras då andra näringar lämnas total frihet. Det är denna styvmoderliga behandling vilken åstadkommit det intensiva missnöjet för att inte säga missmodet bland lantmännen, ett missnöje som är berättigat. Vore nu lantmannen helt oberoende av industrien då inverkade denna olika begränsning i yrkestävlingen inte så mycket, men lantmannen måste ha till sitt förfogande maskiner, redskap, gödselämnen, kraftfoder, beklädnadsartiklar m. m., och han måste betala de 3 å 6 gånger så höga priserna under det hans egna produkter ge honom ungefär produktionskostnaderna under det att industrivinsterna årligen visa samma ofantligt goda resultat som man finner hos bankerna.

Interpellation.
(Forts.)

Hur inverkar nu (alla) dessa olika förhållanden på löntagare och kroppsarbetareklassen, livsmedelskonsumenterna?

Man skulle förmoda att industriens gynnsamma vinstmöjligheter skulle haft till följd att även dessa gruppers avlöningsnivå också skulle ökat med samma %-tal som livsmedlen ökats, om dessa stora folkgrupper skulle kunna hålla sig uppe på samma ekonomiska nivå som i normala tider, men jag tror mig veta att dessa avlöningsförmåner ökat endast med omkring 70 å 80 % och vidare alla dessa små småbrukare på landsbygden vilka äro bundna vid sin torva. De kunna ej söka förtjänster och ha ingenting att sälja men för att leva måste de köpa både livsmedel och kläder m. m. Och hur går det med alla torpare och statare? Alla dessa folkgruppers ekonomi lider ohjälpligt genom skuldsättning.

Med dessa fakta från det praktiska livet hade man kunnat vänta att Kungl. Maj:t redan under sistlidna sommar vidtagit åtgärder i enlighet med riksdagens uttalade önskan.

Med anledning av vad jag nu anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande spörsmål.

1) Har herr statsrådet haft tillfälle att taga del av ovan berörda riksdagsbeslut?

2) Har man att snart förvänta att effektiva åtgärder bliva vidtagna i enlighet med nämnda riksdagsbeslut?

Ifrågavarande anhållan bifölles.

§ 7.

Herr vice talmannen gav vidare på begäran ordet till

Herr Sterne, som yttrade: Herr talman! Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter på kronojord har i tillämpningen visat sig giva tillfälle för helt andra spekulanter än de härför avsedda att komma i besittning av utbudna lägenheter och använda dem för helt andra ändamål än till eget hem. Många exempel kunna anföras därpå,

Interpellation.

Interpellation. att sådana från kronojord upplåtna egnahemslägenheter redan efter ett eller ett par års tid bytt ägare och därvid betingat avsevärt högre pris än det staten erhållit samt kommit i handel mellan personer, som enligt bestämmelserna för upplåtelsen till första hand, icke varit berättigade, att för egen del direkt från staten få köpa lägenhet.

(Forts.)

I andra fall hava obebyggda lägenheter bortauktionerats till personer, som visserligen kunnat förete erforderliga intyg om medellöshet, arbetssamhet och hederlig vandel m. m., men som icke med sitt inrop avsett, att bebygga eller bebo lägenheten utan låta den ligga obebyggd såsom utgjord till annan brukningsdel. Vitet för underlåtenhet, att inom föreskriven tid ha lägenheten bebyggd, är så lågt tilltaget, att det icke verkar avskräckande mot kontraktsbrott. Den lägenhetsköpare, som tänker sig bebygga området måste nämligen alltid räkna med, att jordens avkastning också skall betäcka räntor å kostnaderna för uppförandet och underhållet av lägenhetens ekonomibyggnader, under det att den, som har jorden obebyggd tillsammans med brukningsdelar på annat håll, icke har dessa utgifter, mot vilka vitet för underlåtet bebyggande är en småsak.

Dessa och andra missförhållanden, som framträtt i statens egnahemsaffärer synes nödvändiggör vissa snara ändringar i ovan nämnda bestämmelser. Statsmakternas uppmärksamhet har också sedan flera år tillbaka varit riktad på dessa brister i upplåtelseformerna. Så har exempelvis den s. k. kronolägenhetskommisionen bl. a. haft i uppdrag undersöka huru lämpliga bestämmelser må kunna åstadkommas i syfte att, där staten med äganderätt upplåter jord för bildande av egna hem, ändamålet med upplåtelseerna måtte tryggas, så att den upplåtna jorden ej sedermera må kunna övergå till helt annan användning.

Med anledning av detta uppdrag avgav förbemälda kronolägenhetskommisionen den 7 mars 1916 ett betänkande med förslag rörande tillfälliga åtgärder till förebyggande av att kronan upplåtna egnahemslägenheter användas för annat ändamål än med upplåtelsen avsetts. Sedan dess har intet i ärendet avhört. Missförhållandena i förberörda avseende florera därför alltjämt och det synes mig vara alldeles nödvändigt att ett ingripande mot desamma sker snarast möjligt.

Med hänsyn till det här anförda utbeder jag mig kammarens tillstånd, att till herr stadsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande spörsmål:

1) Har kronolägenhetskommisionens betänkande n:r 1 av den 7 mars 1916 med förslag rörande tillfälliga åtgärder till förebyggande att av kronan upplåtna egnahemslägenheter användas för andra ändamål än med upplåtelsen avsetts föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd?

2) Kan riksdagen av Kungl. Maj:t förvänta, att under innevarande riksdag få emottaga förslag i det syfte som i detta kronolägenhetskommisionens betänkande anges?

Jämväl denna framställning blev av kammaren bifallen.

§ 8.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av

herr *Berglund m. fl.*, nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 10, angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst;

herrar *Hage* och *Eriksson* i Stockholm, nr 255, i anledning av samma proposition;

herr *Hage m. fl.*, nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 13, angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst;

herr *Lindqvist* i Kosta, nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 10, angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst;

herr *Gylfe m. fl.*, nr 258, i anledning av sistnämnda proposition;

herrar *Eriksson* i Stockholm och *Bärg* i Katrineholm:

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 11, angående krigstidstillägg under år 1918 åt f. d. befattningshavare i statens tjänst; och

nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 13, angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst;

herr *Karlsson* i Sandviken *m. fl.*, nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 12, angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare;

herrar *Lovén* och *Strid*:

nr 262, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 11, angående krigstidstillägg under år 1918 åt f. d. befattningshavare i statens tjänst; och

nr 263, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 13, angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst;

herr *Sjölander m. fl.*, nr 264, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av tjänstehjonsstadgan;

herr *Moberger*, nr 265, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående meddelande av viss föreskrift i fråga om undervisningen av mindre begåvade barn;

herr *Björck m. fl.*, nr 266, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av biskops och konsistoriums överinseende över de allmänna läroverken och statens folkskoleseminarier;

Andra kammarens protokoll 1918. Nr 11.

herr *Lovén*, nr 267, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av rikligare tillgång och billigare pris å kalk och cement m. m.;

herr *Thore*:

nr 268, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande av en redogörelse över de förluster av människoliv och egendom, som sedan världskrigets början inträffat inom den svenska handelsflottan; och

nr 269, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande efter krigets slut av fri tillgång till »bunkers» för svenska fartyg i oceantrafik;

herr *Pettersson* i Södertälje, nr 270, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av s. k. arbetskamrar; samt

herr *Sommelius m. fl.*, nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 23, med förslag till lag om statsdepartementen.

Nämnda motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr		under 10 dagar fr. o. m. den 4 febr.,			
	<i>Nilsson</i> i Vibberbo				
»	<i>Olsson</i> i Norrhyttan	» 9	»	» 4	»
»	<i>Olsson</i> i Broberg	» 5	»	» 5	»
»	<i>Karlsson</i> i Vätö	» 6	»	» 4	»
»	<i>Sterne</i>	» 6	»	» 4	»
»	<i>Jansson</i> i Edsbäcken	» 2	»	» 4	»
»	<i>Jensen</i>	» 3	»	» 4	»
»	<i>Danielsson</i>	» 5	»	» 5	»
»	<i>Thore</i>	» 8	»	» 4	»
»	<i>Wikström</i>	» 6	»	» 4	» och
»	<i>Isaksson</i>	» 2	»	» 6	»

§ 11.

Kammarens ledamöter, vilka av Kungl. Maj:t blivit kallade att denna dag kl. 3,30 e. m. infinna sig å rikssalen för att inhämta Kungl. Maj:ts svar på riksdagens den 1 innevarande februari avlätna skrivelse, nr 13, angående ändringar i rikets grundlagar, avgingo nu till rikssalen, där jämväl första kammarens ledamöter infunno sig.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Löfgren uppläste där Kungl. Maj:ts förordnande för hans excellens herr statsministern att meddela riksdagen Kungl. Maj:ts svar å riksdagens

förenämnda skrivelse, varefter hans excellens herr statsministern uppläste svaret.

Sammanträdet å rikssalen avslutades härafter, och åtskildes andra kammaren vid utgåendet från rikssalen, enligt beslut fattat före avgången från dess samlingsrum.

In fidem
Per Cronvall.
